

FARGERIK: Leif Grung iført sin velkjente hatt, sammen med sønnen Geir, som senere ble en kjent arkitekt i hjembyen Bergen. Bilde fra boka.

SKURK ELLER OFFER?

Nicholas Møllerhaug

«Stupet - Leif Grungs krig»
Vigmostad Bjørke

Tragedie fra krigens skyggeland.

Anmeldt av: **FREDRIK WANDRUP**
fwa@dagbladet.no

Den kulturelle altnuligmannen Nicholas Møllerhaug (41) fra Haugesund har med «Stupet - Leif Grungs krig» - så vidt jeg kan forstå - skrevet sin første bok. Debuten er særdeles vellykket.

Ellers har Møllerhaug en CV som inkluderer alt fra diverse festivalsjef-jobber til musiker, kurator, journalist og såkalt konseptutvikler med et bredt virkefelt.

Begikk selvmord

Interessen for den kontroversielle Bergen-arkitekten Leif Grung startet med at Møllerhaug fikk anledning til å bo et år i Villa Eckhoff, et av de husene Grung tegnet i Tveit-rås. Huset lå rett ved den staselige Villa Grung, som arkitekten tegnet til eget bruk, i

et område han hadde store planer for. Møllerhaug skriver at å bo her «var som å bu i ein ufullført symfoni».

Rett i nærheten lå også Rambjøllen, med et stup Leif Grung kastet seg utfor 2. oktober 1945. Han var 50 år gammel. Hvorfor endte han livet på den måten?

Var han dobbelttagent?

Det fantes flere teorier. Den mest utbredte var at Grung hadde jobbet for den tyske Krigsmarine i 1941 og sto foran en ydmykende landssviksak. Andre mente at den sjarmende stjernearkitekten var utsatt for et komplott fra misunnelige kolleger.

Grung selv hevdet at jobben for tyskerne var et dekke for motstandsarbeid han utførte for britisk etterretning. Men det fantes ingen overlevende vitner som kunne støtte ham. En uøsløss «cold case»? Eller?

Åpenbart fascinert og med sunn skepsis til nedarvede sannheter tar Møllerhaug saken, som en privatdetektiv uten andre oppdrags-givere enn seg selv. Og han løser den.

Møllerhaug vandrer utrettelig fra arkiv til arkiv på jakt etter indier. Han møter overlevende øyenvitner, eller etterkommerer til mulige informanter. Han møter velvilje og det motsatte. Han studerer husene Grung har tegnet, også på jakt etter spor. Stadig kommer han nærmere en løsning på spør. Med så håndfaste bevis som det er mulig å framskaffe så mange år etterpå.

Møllerhaug skriver personlig om denne jakten på sannheten. Han er dypt berørt av

Grungs skjebne. Når han på et visst tidspunkt kommer over rapporten fra de som fant liket, kjenner han dyp smerte:

«Det er en grufull tragedie han blir ramma av, uansett om du så side Grung sto på under krigen. Kontrasten mellom byggekunsten han skapte kring seg, og skildringa ovanføre er fryktelege. Einsemda der oppe på toppen må ha vore total.»

Bergen-patriot

Forfatteren skriver med smittende sympati for mannen han forsøker å renske. Som detektiv flest, blir han nærmest truet underveis. Av arkitekter han oppsøker, blir han advart mot å «pirke borti dette. Du burde la denne saken vere i fred. Du kjem aldri til å forstå kva som hende.» Men i Varg Veum-stil lar han seg ikke avvie, og han får heldigvis mindre juling enn sin kollega i smauenes by.

Møllerhaug lar seg ikke stanse. Underveis skriver han Leif Grungs biografi, historien om en fargerik mann, som stakk seg ut både med eksentriske klær og fancy biler. En bergenser som ville rive Tyskebryggen og bygge den opp på ny i sin egen, funksjonalistiske ånd. Jeg har hørt bergensere si nye rart om

byen sin, men aldri at byen har «vært Konstantinopol nærmere enn vi har vært Norge». Men det mente Grung.

Fabelaktig design

I en lett slentrende jeg-stil avdekket Møllerhaug en historie som blir mer og mer besettende, også for leseren. Han posjonerer ut sine funn i et tempo som gjør at leserens nysgjerrighet stadig øker. Han stiller ofte spørsmål, som han følger opp i kapitler som varierer sterkt både i lengde og stil, og som har drivende gode titler.

Dertil er bokas design, utført av Laila Mjos, til de grader tilpasset sitt tema. Om-slaget er grunstridende originalt og elegant, og illustrasjonsbruket i selve boka er enestående. Billedbruken er fordelt på private fotografier, historiske bilder av bygninger, dokumenter, fargetegninger fra Grungs skissebok og ikke minst eksempler på «dei gule brev», illustrerte kjærlighetsbrev til den framtidige kona, på gult papir.

Forsvar for papirboka

Slik sett er boka ikke bare et eksempel på fortreffelig historie, men også et varmt forsvar for boken lagd av papir, i dette tilfelle tjuet og godt å ha mellom fingrene.

I denne vakre innpakningen avdekket en forferdelig historie, om svik, fortelle, misunnelse, kameraderi, grådighet, løgn og ryktspredning. Men sannheten blir heldigvis avdekket - i siste øyeblikk.

**AV ARKITEKTER HAN
OPPSØKER, BLIR HAN
ADVART MOT Å «PIRKE
BORTI DETTE».**